

Nazaten overlevenden spelen in toneelstuk over razzia Kattenburg

Monica Kattenburg (l) en Carolien van den Berg © Marc Driessen

IN HET HOL VAN DE LEEUW WISTEN ZE TE OVERLEVEN

Bij de regenjassenfabriek Hollandia-Kattenburg werden tijdens een razzia op 11 november 1942 alle Joodse werknemers en hun families opgepakt. De kleindochter van de directeur en de dochter van de magazijnbediende ontmoetten elkaar vorig jaar. Nu is er een toneelstuk.

De oorlogsgeschiedenis van haar familie hield de Amsterdamse actrice Carolien van den Berg (63) nooit echt bezig. Haar Joodse vader, die bij de razzia in de regenjassenfabriek Hollandia-Kattenburg was opgepakt en als een van de weinige personeelsleden de oorlog had overleefd, sprak er niet over.

Toen ze drie jaar geleden van de stichting Sjoa plotseling 4000 euro op haar rekening kreeg gestort, vanwege de niet afgehaalde polis van haar in Sobibor vermoorde oom Jo, dook zij in haar geschiedenis. Ze las het boekje Buitenspel dat haar vader (1923), die altijd de herdenking van de razzia in Noord bijwoonde, aan het einde van zijn leven had geschreven.

Toen de vrouwen de brieven naast elkaar legden, werd het verhaal duidelijk.

"Het is een ongelooflijk verhaal. Met veel brutaliteit en charme overleefde hij het," zegt Van den Berg. Haar vader Wolf van den Berg had zich in 1943 samen met Hans Kattenburg (1915), telg van de confectiefamilie, met valse persoonsbewijzen aangemeld voor de Arbeitseinsatz in Duitsland. De twee Joodse mannen wisten in het hol van de leeuw de oorlog te overleven.

Brieven uit Duitsland

Carolien woonde vorig jaar de jaarlijkse kranslegging op 11 november bij en kwam in contact met Monica Kattenburg, de dochter van Hans. Beide vrouwen beschikten na de dood van hun vaders over brieven vanuit Duitsland naar hun families in Nederland."

"Brieven die veel vraagtekens opriepen. Monica wist bijvoorbeeld niet hoe haar vader die dag de razzia kon ontlopen en Carolien begreep niet wat er met haar vader in Duitsland gebeurd was en waarom hij in Duitsland halsoverkop moest vluchten.

Wolf van den Berg (l) en Hans Kattenburg (m) in 1943 in Gönningen, waar ze onder hun schuilnamen in de wapenfabriek werkten © Privéarchief

Toen de vrouwen de brieven naast elkaar legden, werd het verhaal duidelijk. Hans had in zijn correspondentie aan zijn (niet-Joodse) verloofde Greetje gevraagd of zij de brieven van Wolf naar diens ondergedoken moeder in Groningen kon brengen."

"Toen de Duitsers Wolfs moeder oppakten, vonden ze de brieven van haar in Duitsland te werk gestelde zoon. Carolien: "Pas toen begreep ik waarom mijn vader in Duitsland werd aangehouden en op de vlucht sloeg."

Ook voor Monica Kattenburg werden onbeantwoorde vragen duidelijk. Zij las in het boek Buitenspel hoe haar vader was gered uit de handen van de Duitsers.

Schuldgevoelens

"Mijn vader kampte met vreselijke schuldgevoelens," zegt Carolien, die met de 4000 euro de solovoorstelling Wie de f*** is oom Jo heeft gemaakt. "Hij ging in Duitsland uit met vriendinnetjes, bezocht de bioscoop, het casino en concerten, terwijl zijn moeder en broer Jo werden opgepakt. Als we naar de oorlog vroegen, zei hij altijd: 'Ik heb niets meegemaakt'."

Na de oorlog hadden de vaders van Carolien en Monica geen contact meer met elkaar. De band tussen de twee vrouwen is er 'eentje voor het leven', zeggen ze. "De verhalen van onze vaders zijn zo verweven. We kregen kippenvel toen we de brieven lazen," zegt Monica.

De solovoorstelling *Wie de f*** is oom Jo* wordt vrijdagavond gespeeld in het Compagnietheater, 1/12 in Schouwburg Amstelveen.

Overleven in hol van de leeuw

Wolf van den Berg werkte op de voorraadafdeling van de regenjassenfabriek Hollandia-Kattenburg in Noord, waar meer dan de helft van de werknemers Joods was. Op 11 november 1942 werden daar tijdens een razzia 360 werknemers en hun families opgepakt en naar Westerbork gedeporteerd. De Deense directeur Sven Meier kon de twee zonen Kattenburg van deportatie redden, vermoedelijk door de Duitsers om te kopen.

Van den Berg wist bij Nunspeet uit de rijdende trein te springen en reisde terug naar Amsterdam, waarna hij in Laren onderdook en de schuilnaam Robert aannam.

Toen het daar te gevaarlijk werd, smeedde Van den Berg met Hans Kattenburg - schuilnaam Hans Kuilman - die ook in het Gooi zat ondergedoken, in mei 1943 het plan zich aan te melden voor de Arbeitseinsatz, de gedwongen tewerkstelling in Duitsland. Het bureau schreef ze in als niet-Joden.

Reisbureau

Ze kwamen te werken bij de machinefabriek Wafios in het dorpje Gönningen. Van de oorlog merkten ze niet veel. Van den Berg ging menig avondje stappen, naar het zwembad of de film. Door de machineslijper liep hij een bloedvergiftiging op; hij werd door een SS-arts geopereerd.

In oktober 1943 werd hij plotseling aangehouden, maar hij wist te vluchten naar Baden-Baden, waar hij aan de slag ging bij een reisbureau en reisbiljetten naar Rusland moest uitschrijven voor Duitse officieren en zakenlieden. Hij speelde ook mee in het plaatselijke voetbalteam tegen een team van de SS.

"Ik (...) een joodse jongen uit Amsterdam, sta midden in nazi-Duitsland," schreef hij in zijn boek *Buitenspel* in 1993. Toen Van den Berg na de oorlog naar zijn huis aan de Waalstraat 54 II ging, lag het huisraad bij de burens. Zijn moeder bleek op 24 september 1943 in Auschwitz te zijn vergast, zijn broer Jo werd op 31 oktober 1943 in Sobibor 'auf der Flucht erschossen'.